

УДК: 339.13

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Зборовская О. М., доктор економічних наук, завідувач кафедри економіки підприємства, Дніпропетровській університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпропетровськ

Годес О.Д., аспірант, Дніпропетровській університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпропетровськ

Зборовська О. М., Годес О. Д. Особливості побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві.

У статті розглянуто сучасні теоретичні аспекти побудови системи фінансового контролінгу. Визначено сутність та функції фінансового контролінгу. На підставі аналізу функцій контролінгу доведено, що фінансовий контролінг не обмежується здійсненням лише внутрішнього контролю за здійсненням фінансової діяльності та фінансових операцій, але є ефективною координуючою системою забезпечення взаємозв'язку між формуванням інформаційної бази, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем на підприємстві. Побудова системи фінансового контролінгу на підприємстві базується на наступних принципах, основними з яких є: спрямованість системи фінансового контролінгу на реалізацію розробленої фінансової стратегії підприємства; багатofункціональність фінансового контролінгу; орієнтованість фінансового контролінгу на кількісні стандарти; відповідність методів фінансового контролінгу специфіці методів фінансового аналізу і фінансового планування; своєчасність операцій контролінгу; гнучкість побудови контролінгу; простота побудови контролінгу; економічність контролінгу. Запропоновано етапи побудови системи фінансового контролінгу на підприємстві: визначення об'єкта контролінгу; визначення видів і сфери контролінгу; формування системи пріоритетів показників які контролюються. Вся система показників які входять в сферу кожного виду фінансового контролінгу, ранжується за значимістю. У процесі такого ранжування, спочатку в систему пріоритетів першого рівня відбираються найбільш важливі з контрольованих показників, потім формується система пріоритетів другого рівня, показники якої знаходяться в факторному зв'язку з показниками пріоритетів першого рівня.

Зборовская О. М.; Годес О. Д. Особенности построения системы финансового контроллинга на предприятии.

В статье рассмотрены современные аспекты построения системы контроллинга. Определена сущность и функции контроллинга. На основании анализа функций контроллинга доказано, что финансовый контроллинг не ограничивается организацией только внутреннего контроля за осуществлением финансовой деятельности и финансовых операций, но является также эффективной координирующей системой обеспечения взаимосвязи между формированием информационной базы, финансовым анализом, финансовым планированием и внутренним финансовым контролем на предприятии. Построение системы финансового контроллинга на предприятии базируется на следующих принципах, основными из которых являются: направленность системы финансового контроллинга на реализацию разработанной финансовой стратегии предприятия; многофункциональность финансового контроллинга; ориентированность контроллинга на количественные стандарты; соответствие методов контроллинга специфике методов финансового анализа и финансового планирования; своевременность операций контроллинга; гибкость построения контроллинга; простота построения системы контроллинга; экономичность контроллинга. Предложены этапы построения системы контроллинга на предприятии: определение объекта контроллинга, определение видов и сферы контроллинга, формирование системы приоритетов контролируемых показателей. Вся система показателей, входящих в сферу каждого из видов финансового контроллинга, ранжируется по значимости. В процессе такого ранжирования, вначале в систему приоритетов первого уровня отбираются наиболее важные из контролируемых показателей, затем формируется система приоритетов второго уровня, показатели которого находятся в факторной связи с показателями приоритетов первого уровня.

Zborovska O. Godes O. Features of financial controller construction at the enterprise.

It is considered modern aspects of the controlling system construction in the article. Based on the analysis of controlling functions it is proved that financial controlling is not limited only by the implementation of internal control over financial activity and financial transactions, but by the effective system of coordinating the relationship between the formation of the knowledge base, financial analysis, financial planning and internal financial controls at the enterprise. Construction of financial controlling system in the enterprise is based on these principles, the main ones are: orientation of financial controlling system for the implementation of the developed financial strategy of the company; versatility of financial controlling; orientation of financial controlling to quantitative standards; compliance of financial controlling methods to the specific of the financial analysis and financial planning methods; timeliness of controlling operations; flexibility of controlling construction; ease of controlling construction; economy of controlling. It is offered stages of construction of financial controlling in the enterprise: identification of controlling object definition, identification of types and areas controlling the formation of priority indicators are monitored. Whole system of parameters which are included in the scope of each type of financial controlling, is ranked below in value. During this

process of ranking at first into the system of the first level priorities there are selected the most important of controllable parameters of controlling, then it is formed the system of the second level priorities indicators which are located in connection with the parameters factor priorities of the first level.

Постановка проблеми. В останні роки в практиці країн з розвинутою ринковою економікою широкого поширення набула нова прогресивна комплексна система внутрішнього контролю, організована на підприємствах, яка називається "контролінг".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою теоретичних і практичних засад системи контролінгу займалися: Є. Ананькіна, Н. Данілочкіна, Р. Брамземанн, Л. Дікань, О. Маліков, Р. Манн, Є. Майер, В. Понікаров, Л. Сухарева, Д. Хан, Г. Хорват. Попереднє узагальнення літератури свідчить, що в роботах науковців було закладено теоретичні та практичні основи побудови системи оперативного порівняння основних планових (нормативних) та фактичних показників з метою виявлення відхилень між ними і визначення взаємозв'язку і взаємозалежності цих відхилень на підприємстві. Разом із тим концепція контролінгу поки не відноситься до базових систем управління фінансовою діяльністю підприємства, тому **метою** статті є вивчення та узагальнення теоретичних основ побудови системи фінансового контролінгу на промислових підприємствах.

Викладення основного матеріалу. Управління підприємством - це сфера задач менеджменту. Основна відмінність фінансового контролінгу від фінансового менеджменту полягає в тому, що контролінг управлінську функцію не виконує, управлінських рішень не приймає. Він забезпечує методичну й інструментальну базу для підтримки основних функцій фінансового менеджменту: планування, контролю, обліку і аналізу, а також загальної оцінки фінансової діяльності.

Фінансова діяльність - це діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, досягнення ним визначених цілей економічного і суспільного розвитку. Фінансова діяльність зумовлює конфігурації як величини, так і складу власного та заманювання (позичкового) капіталів підприємства.

Фінансова діяльність підприємства орієнтована на вирішення таких завдань: забезпечення фінансовими ресурсами поточної операційної, грошової та інвестиційної діяльності підприємства; пошук резервів зростання доходів, прибутків і рентабельності компанії; забезпечення виконання грошових обов'язків перед діловими партнерами (постачальниками, підрядниками, банками, страховими та інвестиційної компаніями і тому подібне), бюджетом і мотивованими фондами; фінансове забезпечення виробничого та суспільного розвитку компанії; контроль за дієвим розподілом і мотивованим впровадженням грошових ресурсів.

Фінансова діяльність відбувається відповідно до ряду принципів, основні з яких закріплені Конституцією України.

1. Принцип законності означає здійснення фінансової діяльності на всіх етапах руху грошових фондів при чіткій регламентації їх нормами фінансового права, можливості застосування державного примушення.

2. Принцип плановості припускає здійснення фінансової діяльності в суворо упорядкованій, послідовній, збалансованій формі при детальному закріпленні процедур, порядку руху цих коштів.

3. Принцип гласності виражається у взаємозв'язку руху фінансових потоків, співвідношення і збалансованості різних потоків, грошових фондів, доведенні до громадян, інших суб'єктів сутності проектів фінансово-правових актів, підсумкових актів за наслідками їх застосування.

4. Принцип системності означає здійснення фінансової діяльності взаємозв'язаних інститутів фінансової системи в умовах супідрядності, взаємопроникнення елементів фінансової системи держави (бюджетної системи, кредитної системи, обов'язкового державного страхування, фінансів підприємств).

Принципи фінансової діяльності, характеризуючи і розкриваючи її зміст, створюють умови здійснення функцій фінансової діяльності. В основному вони відображають й деталізують основні функції фінансів, хоча і відрізняються деякою своєрідністю. До них відносяться основні напрями фінансової діяльності: організація грошового обігу; формування грошових фондів; розподіл і використання грошових ресурсів; організація фінансового контролю.

У працях науковців, в яких досліджуються проблеми фінансової діяльності, одноголосно відзначається необхідність контролю, яка обумовлена об'єктивною необхідністю перевіряти дотримання суб'єктами розподільчо-правових відносин встановленого законом порядку формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів.

Нестабільність врахування при здійсненні фінансового контролю як зовнішніх, так і внутрішніх чинників висувають додаткові вимоги до управління підприємством. Як наслідок цього - пошук більш нових та досконалих систем управління які забезпечують гнучкість і надійність функціонування підприємства. А це в свою чергу передбачає вироблення механізмів координації і контролю всередині системи управління. Ефективність фінансового менеджменту визначається якістю інформаційного забезпечення, що передбачає істотні зміни в ньому. Ці зміни можна в повній мірі визначити як необхідність організації фінансового контролінгу. У більшості визначень вказується на змістовну рису контролінгу як засобу інформаційного забезпечення управління підприємством. Багато визначень контролінгу мають загальний вигляд. У той же час не достатньо підкреслено головний зміст контролінгу - контроль за виконанням управлінських рішень, відстеження запланованих економічних показників господарської діяльності підприємства. Авторами фінансовий контролінг розглядається як підсистема управління, яка, по-перше, надає інформаційне

забезпечення управлінню рухом фінансових потоків, а по-друге, служить інструментом відстеження за здійсненням бізнес-процесів щодо використання фінансових потоків на підприємстві.

Таким чином, фінансовий контролінг являє собою контролюючу систему яка забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних її результатів від передбачених та прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують її нормалізацію [5, 6].

Основними функціями фінансового контролінгу є: спостереження за ходом реалізації фінансових завдань, встановлених системою планових фінансових показників і нормативів; вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів фінансової діяльності від передбачених; діагностування за розмірами відхилень серйозних погіршень у фінансовому стані підприємства і істотного зниження темпів його фінансового розвитку; розробка оперативних управлінських рішень по нормалізації фінансової діяльності підприємства відповідно до передбачених показників; коригування при необхідності окремих цілей і показників фінансового розвитку у зв'язку зі зміною зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури фінансового ринку і внутрішніх умов провадження господарської діяльності підприємства [3, 4].

Як видно з цих функцій, фінансовий контролінг не обмежується здійсненням лише внутрішнього контролю за здійсненням фінансової діяльності та фінансових операцій, але є ефективною координуючою системою забезпечення взаємозв'язку між формуванням інформаційної бази, фінансовим аналізом, фінансовим плануванням і внутрішнім фінансовим контролем на підприємстві.

Система фінансового контролінгу на підприємстві будується за наступними основними етапами:

1. Визначення об'єкта контролінгу. Це загальна вимога до побудови будь-яких видів контролінгу на підприємстві з позицій цільової його орієнтації. Об'єктом фінансового контролінгу є управлінські рішення по основним аспектам фінансової діяльності підприємств.

2. Визначення видів і сфери контролінгу. У відповідності з концепцією побудови системи контролінгу, він поділяється на такі основні види: стратегічний контролінг; поточний контролінг; оперативний контролінг. Кожному з перерахованих видів контролінгу повинна відповідати певна його сфера і періодичність здійснення його функцій.

3. Формування системи пріоритетів показників які контролюються. Вся система показників які входять в сферу кожного виду фінансового контролінгу, ранжується за значимістю. У процесі такого ранжування спочатку в систему пріоритетів першого рівня відбираються найбільш важливі з контрольованих показників, потім формується система пріоритетів другого рівня, показники якої знаходяться в факторному зв'язку з показниками пріоритетів першого рівня; аналогічним чином формується система пріоритетів третього і наступних рівнів.

Такий підхід до формування системи контрольованих показників полегшує підхід до їх розкладання при подальшому поясненні причин відхилення фактичних величин від передбачених відповідними завданнями [8, С.183]. При формуванні системи пріоритетів слід врахувати, що вони можуть носити різний характер для окремих типів центрів відповідальності; для окремих напрямків фінансової діяльності підприємства; для різних аспектів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів.

4. Розробка системи кількісних стандартів контролю. Після того, як визначено перелік контрольованих фінансових показників, виникає необхідність встановлення кількісних стандартів по кожному з них. Такі стандарти можуть встановлюватись як в абсолютних, так і у відносних показниках. Крім того, такі кількісні стандарти можуть носити стабільний або рухомий характер (рухливі кількісні стандарти можуть бути використані при контролі показників гнучких бюджетів, для коректування стандартів при зміні облікової ставки, темпів інфляції тощо). Стандартами виступають цільові стратегічні нормативи, показники поточних планів і бюджетів, система державних або розроблених підприємством норм і нормативів і т.п.

5. Побудова системи моніторингу показників, що включаються у фінансовий контролінг. Система моніторингу (або як її часто перекладають "стежить система") складає основу фінансового контролінгу, саму активну частину його механізму. Система фінансового моніторингу представляє собою розроблений на підприємстві механізм постійного спостереження за контрольованими показниками фінансової діяльності, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених та виявлення причин цих відхилень.

Висновки. Сьогодні підприємства знаходяться перед гострою проблемою створення ефективних систем у сфері управління фінансовою діяльністю. Таким чином, система фінансового контролінгу є інформаційною підтримкою прийняття управлінських рішень на підприємстві щодо формування, використання та розвитку фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Ананькина Е.А. Данилочкин С.В., Дерипаска О.В. и др. Концепция контроллинга / Е.А. Ананькина, С.В. Данилочкина, О.В. Дерипаска // Управление изменением. — 2001. — № 1. — С.3—14.
2. Контроллинг в бизнесе. Методические и практические основы построения контроллинга в организациях. [Текст] / А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примаков, С.Г. Фалько. // — М.: Финансы и статистика, 1998. — 256 с.: илл.
3. Контроллинг как инструмент управления предприятием. [Текст] / Е.А. Ананькина, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина и др.; Под ред. Н.Г. Данилохиной. //— М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 279 с.

4. Лебедев П.В. Контроллинг: теория, методика, практика. [Текст] / П.В. Лебедев //— Мн.: УП “ИВЦ Минфина”, 2001. — 152 с.: илл.
5. Майер Э. Контроллинг как система мышления и управления: пер. с нем. Ю.Г. Жукова и С.Н. Зайцева / Под ред. С.А. Николаевой. //— М.: Финансы и статистика, 1993. — 96 с.: илл.
6. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих: пер. с нем. Ю.Г. Жукова / Под ред. и с предисл. д-ра экон. наук В.Б. Ивашкевича. —2-е изд., перераб. и доп. //— М.: Финансы и статистика, 1995. — 304 с.: илл.
7. Основы контроллинговых исследований: Учеб. пособие / Э.С.Минаев, Н.Г. Данилочкина, В.И. Ионов, Н.Г. Базадзе; Под ред. Э.С. Минаева. //— М.: Изд-во МАИ, 1999. — 26 с.
8. Фольмут Х.Й. Инструменты контроллинга от А до Я: Пер. с нем./ Под ред. и с предисл. М.Л. Лукашевича и Е.Н. Тихоненковой. //— М.: Финансы и статистика, 2001. — 288 с.: илл.
9. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга: Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. А.А. Гурчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. //— М.: Финансы и статистика, 1997. — 800 с.: илл.

Ключові слова: фінансова діяльність, контролінг, принципи управління, функції управління, метод управління.

Ключевые слова: финансовая деятельность, контроллинг, принципы управления, метод управления.

Key words: financial activity, controlling, principles of management, methods of management.

УДК 669.013:504.06

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМ РИЗИКОМ В МЕТАЛУРГІЙНИЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Камнєва І. О. аспірантка ДВНЗ «ПДТУ», м. Маріуполь

Камнєва І. О. Управління екологічним ризиком в металургійній промисловості.

Екологічне неблагополуччя міст стало найгострішою глобальною проблемою, що вимагає якнайшвидшого вирішення. В результаті екологічного неблагополуччя в містах погіршується здоров'я населення, підвищується рівень захворюваності та смертності, скорочується тривалість життя. В роботі розглянуто екологічну проблему промислового міста; дано визначення екологічного ризику; розглянута проблема управління системою економічної оцінки екологічного ризику; запропонована система управління ризиком на металургійному підприємстві з ціллю усунення негативного його впливу на навколишнє середовище.

Камнєва І. А. Управление экологическим риском в металлургической промышленности.

Предприятия металлургической промышленности Украины – это сложная система, подверженная влиянию различных внутренних и внешних факторов. Источниками неопределенности на металлургическом предприятии являются все стадии воспроизводства от закупки сырья и материалов до процесса производства. Поэтому учет, изучение, а затем и снижение, как внешнего, так и внутреннего риска должны в современных условиях стать одной из наиболее важных задач руководства предприятий, претендующих на успешное функционирование в условиях рынка. В работе проведено исследование процесса управления экологическими рисками в металлургической отрасли, который рассматривается как процесс последовательных этапов, определяющих стратегию развития отрасли, а также анализ социально-экономических и управленческих механизмов минимизации экологических рисков, возникающих в ходе функционирования предприятий. Экологическое неблагополучие городов стало остройшей глобальной проблемой, требующей скорейшего решения. В результате экологического неблагополучия в городах ухудшается здоровье населения, повышается уровень заболеваемости и смертности, сокращается продолжительность жизни. Рассмотрены экологические проблемы промышленных городов; дано определение экологического риска. Предложена система управления риском на металлургическом предприятии с целью устранения негативного его воздействия на окружающую среду.

Kamneva I. Managing environmental risk in the steel industry.

The enterprises of metallurgical industry of Ukraine are the difficult system subject to influence of various internal and external factors. The main sources of uncertainty at the metallurgical enterprise are all stages of reproduction from purchasing of raw materials and materials before production process. Therefore the accounting, studying, and then and decreasing, both external, and internal risk in modern conditions become one of the most important problems of the management of the enterprises applying for successful functioning in the conditions of the market. In work research of management process by environmental risks in metallurgical branch which is considered as process of the consecutive stages defining strategy of development of branch, and also the analysis of social and economic and administrative mechanisms of minimization of the environmental risks arising during functioning of the enterprises is conducted. Ecological trouble of the cities became the burning global issue demanding the fastest decision. As a result of ecological trouble in the cities people health become worse, the incidence and mortality raises,